

NOWE FORMY STARE PUŁAPKI

Broszura dla nauczyciela

Szanowni Nauczyciele,

broszura, którą czytacie to kolejna odłona kampanii społecznej Państwowej Inspekcji Sanitarnej o tym, jak chronić zdrowie przed uzależnieniami. Aktualną edycję kampanii przygotowaliśmy w nawiązaniu do Światowego Dnia Rzucania Palenia. Zwracamy uwagę, że popularność palenia i vapowania to efekt działań przemysłu tytoniowego, który czerpie zyski kosztem zdrowia młodych ludzi. Kampania „Nowe formy – stare pułapki” dostarcza rzetelne informacje, wspiera zdrowe wybory i motywuje do zerwania z nałogiem – zarówno młodzież, jak i dorosłych. Wspólnie możemy wspierać młodych ludzi w budowaniu ich niezależności.

CO MÓWIĄ DANE? SKALA PROBLEMU.

- Około 50% uczniów deklaroowało, że choć raz próbowało zapalić papierosa, a co czwarty nastolatek 15–18 lat pali codziennie².
- W badaniach z Polski stwierdzono, że 12,3% młodzieży w wieku 12–18 lat pali tradycyjne papierosy, a 14,9% używa e-papierosów; ok. 6,4% stosuje oba rodzaje¹.
- Z badań GYTS² 2022 r. wynika, że w Polsce aż 22,3% uczniów (13–15 lat) zadeklarowało użycie e-papierosów.

Te liczby pokazują, że w grupie nastolatków zjawisko sięga istotnych rozmiarów – co wymaga uwagi ze strony dorosłych.

RODZAJE PRODUKTÓW NIKOTYNOWYCH⁹

Wyroby tytoniowe:

- Papierosy;

Nowatorskie wyroby tytoniowe:

- Podgrzewany wyrób tytoniowy np. IQOS (wyrób tytoniowy bezdymny lub do palenia);

Wyroby powiązane:

- Papierosy elektroniczne (e-papierosy) zawierające lub niezawierające nikotyny;
- Pojemniki zapasowe (liquidy);

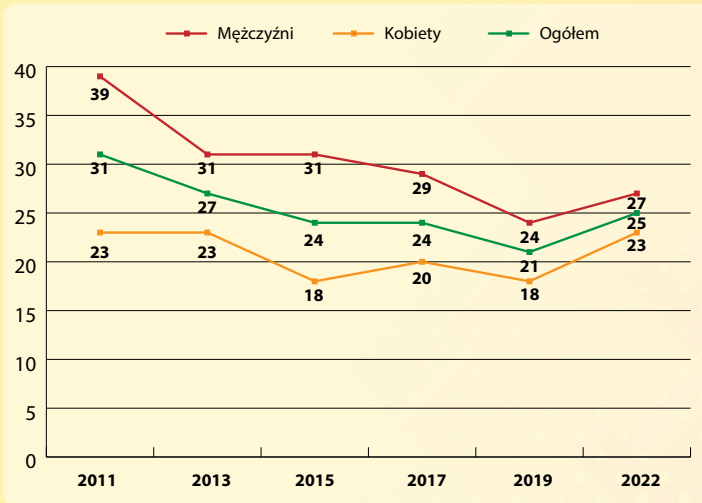

- Woreczki nikotynowe (bez tytoniu – zawierające sole nikotynowe).

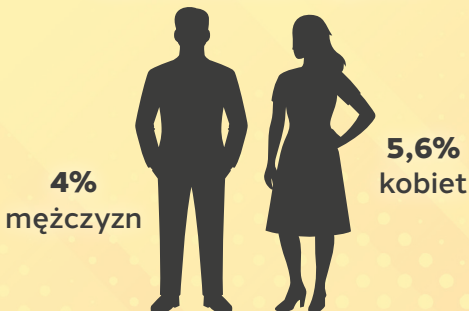
KRÓTKA EPIDEMIOLOGIA

Odsetek osób codziennie palących na przestrzeni lat 2011-2022³

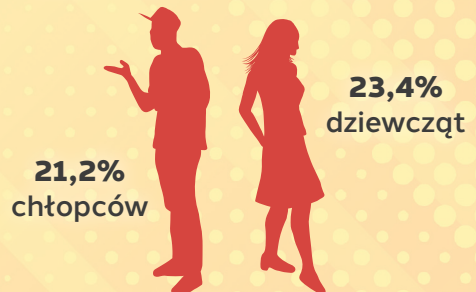

Częstość używania nowych produktów z nikotyną. Papierosy elektroniczne³.

4,8% dorosłych ogółem

22,3% 13-15 latków ogółem

**53% obecnych użytkowników e-papierosów
w przeszłości była uzależniona od papierosów.**

DLACZEGO PALENIE I WAPOWANIE JEST NIEBEZPIECZNE⁴

— 20 LISTOPADA —
**ŚWIATOWY DZIEŃ
RZUCANIA PALENIA**

- Dym papierosowy zawiera wiele toksycznych i rakotwórczych związków: substancje smoliste, tlenek węgla i inne szkodliwe produkty spalania.
- Negatywne skutki to m.in.: uszkodzenie płuc, choroby układu krążenia i nowotwory.
- W przypadku e-papierosów również stwierdzono substancje szkodliwe: glikol propylenowy, chrom, aldehydy, benzopiren i inne, które mogą działać toksycznie na drogi oddechowe, wątrobę lub serce.
- Często zdarza się, że nastolatki palą zamiennie papierosy tradycyjne i elektroniczne – co może zwiększać szkody, a nie redukować je.

ROLA NAUCZYCIELA – CO MOŻNA ZROBIĆ⁵?

Jak rozmawiać z uczniami o paleniu i e-papierosach – wskazówki dla nauczyciela

1. Rozmawiaj otwarcie, a edukację zaczynaj odpowiednio wcześnie, wyznaczaj jasne zasady

- Przedstaw swoje oczekiwania dotyczące używania nikotyny i wyjaśnij, dlaczego jest to szkodliwe.
- Jeśli uczeń przyzna, że pali – wysłuchaj go bez oceniania i zapytaj, co skłoniło go do podjęcia takiej decyzji.

2. Wspieraj zamiast osądzać, okaż empatię

- Jeśli uczeń pali to zamiast stosować karę czy krytykę, zachęcaj do szukania pomocy i pokazuj strategie radzenia sobie z emocjami bez sięgania po nikotynę.
- Wzmacniaj pozytywne zainteresowania i pasje ucznia.

AKTUALNA WIEDZA I MITY

- **Mit:** „E-papieros to lepszy wybór dla młodzieży” – fakty pokazują, że choć niektóre substancje mogą być w mniejszych ilościach niż w dymie papierosowym, to i tak następują szkody, zwłaszcza przy długotrwałym używaniu. E-papierosy stanowią „efekt bramy” – ułatwiają uzależnienie od nikotyny i zachęcają do korzystania z innych źródeł dostarczania nikotyny. Często jest to pierwszy produkt nikotynowy, a nie stanowi pomocy w rzuceniu palenia! WHO ostrzega: emisje zawierają nikotynę

i toksyczne substancje; wpływ dymu od strony biernego użytkownika również⁶.

- „Używanie e-papierosów pomaga w rzuceniu palenia” – większość użytkowników e-papierosów nie przerywa używania nikotyny; w opinii AOTMiT alternatywne sposoby przyjmowania nikotyny, które nie są produktami leczniczymi dostępnymi w aptekach (tj. podgrzewacze tytoniu, e-papierosy, nikotyna syntetyczna), nie mogą być wykorzystywane w ramach „redukcji szkód”^{7,8}.

3. Współpracuj z rodzicami

- Wspieraj konsekwentne egzekwowanie zakazu palenia na terenie szkoły.
- Angażuj się w działania edukacyjne i programy profilaktyczne.
- Porozmawiaj z rodzicami ucznia, razem znajdźcie najlepsze rozwiązanie.

4. Uświadamiaj ryzyko używania e-papierosów

- Podkreślaj, że e-papierosy nie są „zdrową” alternatywą – również niosą poważne zagrożenia i nie ma gwarancji ich bezpieczeństwa.

5. Wskazuj miejsca pomocy i leczenia

- Jeśli uczeń chce rzucić palenie, poinformuj go o dostępnych formach wsparcia: lekarz, poradnia leczenia uzależnień, wsparcie psychologiczne, telefoniczna poradnia pomocy palącym.

ROLA NAUCZYCIELA / SZKOŁY

- Edukacja: włączanie tematu do lekcji edukacji zdrowotnej, biologii, chemii lub godziny wychowawczej.
- Profilaktyka: realizacja programów edukacyjnych (np. proponowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną), kampanii społecznych, pogadanki z ekspertami zdrowia psychicznego/ uzależnień, warsztaty dla młodzieży i rodziców.
- Współpraca z rodzicami i instytucjami zdrowia publicznego, a także NGO.

PRAWO W POLSCE¹⁰

- Nowelizacja ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1162 z późn. zm.) jest odpowiedzią na potrzebę ograniczenia zjawiska używania papierosów elektronicznych przez młodych ludzi. Wyroby te stanowią wyraźne zagrożenie dla zdrowia publicznego, w szczególności młodego pokolenia i osób niepalących, co spowodowało konieczność wprowadzenia zakazu sprzedaży wszystkich rodzajów papierosów elektronicznych oraz pojemników zapasowych osobom poniżej 18 roku życia, bez względu na to czy dany produkt posiada lub nie posiada w swoim składzie nikotynę. Zakaz w ten sam sposób obejmuje woreczki nikotynowe.
- Wprowadzono regulacje podatkowe (akcyza) na wyroby nikotynowe, w tym płyny do e-papierosów, produkty jednorazowe.
- Trwają prace nad kolejnymi zaostrezeniami prawa, w tym zakazem dodawania aromatów do woreczków nikotynowych, a także zakazem wprowadzania do obrotu jednorazowych e-papierosów.

ZWRÓĆ UWAGĘ!

Toksyczność to tylko jeden z wielu czynników wpływających na ryzyko zdrowotne związane z używaniem e-papierosów. Zagrożenie zależy także od tego, kto i z jaką częstotliwością z nich korzysta.

E-papierosy mogą być:

- nadużywane lub modyfikowane przez użytkowników (np. dodawanie innych substancji),
- atrakcyjne dla dzieci i młodzieży, które w innym przypadku nie sięgnęłyby po tradycyjne papierosy (wyglądem przypominają kosmetyk, smakują jak cukierki),

- stosowane równolegle z papierosami tradycyjnymi – tzw. podwójne używanie, które jest równie niebezpieczne, a często nawet bardziej szkodliwe,
- pierwszym krokiem do uzależnienia od nikotyny.

Warto pamiętać, że nie wszystkie e-papierosy są takie same – różnią się składem, mocą i jakością. Szczególnie niebezpieczne są e-papierosy pochodzące z nieznanymi źródłami, ponieważ nie podlegają kontroli jakości i mogą zawierać szkodliwe lub nieznane substancje, a nawet substancje psychoaktywne. W zależności od rodzaju urządzenia i częstotliwości jego używania, ryzyko może być inne⁹.

Materiał opracowany na podstawie:

1. Epidemiologia używania papierosów tradycyjnych i e-papierosów wśród młodzieży w Polsce: analiza czynników ryzyka społeczno-demograficznego; <https://www.mdpi.com/1660-4601/21/11/1493>
2. https://cdn.who.int/media/docs/default-source/ncds/ncd-surveillance/data-reporting/poland/poland-2022_gyts_factsheet_508.pdf?download=true&sfvrsn=40b48a2a_1
3. Dr Magdalena Cedzyńska – prezentacja, dr n.med. Magdalena Cedzyńska, Zakład Epidemiologii i Prewencji Pierwotnej Nowotworów, NIO-PIB, GIS, 1 kwietnia 2025
4. <https://www.gov.pl/web/gis/swiatowy-dzien-bez-tytoniu-2025---demaskowanie-atrakcyjnosci-wyrobow-tytoniowych-i-nikotynowych>
5. <https://pacjent.gov.pl/zapobiegaj/czy-twoje-dziecko-pali>
6. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/tobacco-e-cigarettes>
7. <https://zdrowie.pap.pl/uzaleznienia/e-papierosy-sposob-na-rzucenie-palenia>
8. oficjalne stanowisko AOTMiT, Rekomendacja nr 80/2025 Prezesa AOTMiT z 17 października 2025 r. Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji w sprawie zalecanych technologii medycznych, działań przeprowadzanych w ramach programów polityki zdrowotnej oraz warunków realizacji tych programów, dotyczących profilaktyki przewlekłej obturacyjnej choroby płuc (POChP).
9. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/tobacco-e-cigarettes>
10. Zmiany w legislacji tytoniowej, Omówienie zmian i roli Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Aleksandra Moczulak, Dyrektor Departamentu Nadzoru Nad Chemikaliami, GIS 2025
11. www.jakrzucicpalenie.pl

JAK POMÓC RZUCIĆ PALENIE / UŻYWANIE PRODUKTÓW NIKOTYNOWYCH¹¹

- Poradnie leczenia uzależnień – szukaj wsparcia specjalistycznego.
- Telefoniczna Poradnia Pomocy Palącym lub stacjonarne dostępne w miejscu zamieszkania.
- Nikotynowa terapia zastępcza (plastry, gumy) – tylko pod kontrolą lekarza.
- Interwencje behawioralne/ wsparcie psychologiczne
- Unikanie sytuacji wyzwających – stres, presja, towarzystwo.

DLACZEGO WARTO RZUCIĆ PALENIE JUŻ TERAZ

- Im wcześniej – tym więcej lat zdrowia możesz zyskać – choroby odtytoniowe są bardzo ciężkie w przebiegu i znacząco obniżają jakość życia.
- Oszczędność – koszty produktów nikotynowych są wysokie.
- Pozytywny wpływ na całą rodzinę – zdrowie, atmosferę, przykład dla następnych pokoleń.

**TELEFONICZNA PORADNIA
POMOCY PALĄCYM**
801 108 108

<https://jakrzucicpalenie.pl/>

— 20 LISTOPADA —
**ŚWIATOWY DZIEŃ
RZUCANIA PALENIA**

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

